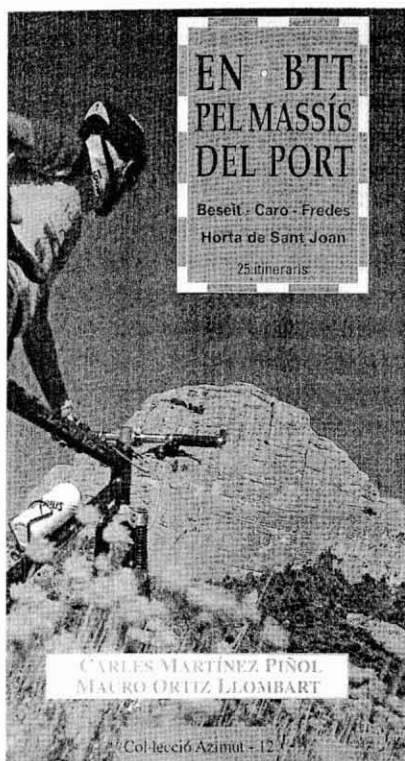

L'aparador bibliogràfic del CETA

En BTT pel massís del Port

Beseit-Caro-Fredes-Horta de Sant Joan. 25 itineraris

Carles Martínez Piñol, Mauro Ortíz Llobart

Cossetània edicions
Valls, 2000

Acaba d'aparèixer aquesta guia del Port adreçada als usuaris de la bicicleta de muntanya BTT i de la qual en són autors Carles Martínez Piñol i en Mauro Ortíz Llobart, experimentats muntanyencs de la Unió Excursionista de Catalunya de Tortosa.

Després de llegir detingudament el contingut d'aquesta condensada obra, gairebé m'he engrescat a recórrer novament els camins del Port per reviure la bellesa d'aquests 25 itineraris delectables, descrits amb prou detall per anar seguint l'itine-

rari sense dubtes ni errades. És evident que per escollir aquests itineraris ens caldrà valorar i mesurar aquests tres factors: llargada de la ruta, dificultats de l'itinerari i duresa. Els autors ens ho pinten fàcil, doncs de primer antuvi presenten la fitxa tècnica amb quatre factors: longitud, dificultat, desnivell acumulat i finalment, temps, seguint amb la introducció del recorregut a fer. Crec que aquests itineraris, degudament fraccionats, ens podran ser útils si escollim fer-los caminant amb una motxilla a l'esquena. Aprofitarem molt i molt aquests recorreguts pel nostre Port.

Per fer més planera la introducció de la Guia del Port, adjunto aquesta descripció que en fan llurs autors:

«Muntanya de forts contrastos on el terreny rocallós i sec es complementa amb rierols espurnejant d'aigua maragda, on el bosc de pi negre i roig cedeix l'espai de les solanes al ginebre i la carrasca.

Aquesta complexa geografia ha estat creuada d'antuvi per molts senders, que unien masos i pobles. Tot i que molts són pràcticament perduts o envaïts per la vegetació, podem encara gaudir d'una bona part d'ells; aquest massís és un paratge ideal per el senderisme, la pràctica de la BTT i fins i tot les excursions a cavall.

Com que és una guia pràctica, presenta unes característiques peculiars. No hem pretès redactar una guia turística convencional, sinó realitzar una completa guia de rutes de BTT, amb descripcions concretes i clares, destinades a clarificar al màxim els itineraris.

Hem recorregut moltes vegades aquests itineraris per tal de

donar amb la nostra experiència personal la informació necessària, sense afeixugar-la amb un excés d'erudició literària que no aporta cap benefici.

Dins l'enorme potencial d'aquest territori solcat de pistes i senderes hem descrit un total de 25 rutes agrupades en set zones principals que, superant els límits del territori català, s'estendran per les províncies de Terol i Castelló (Un segon volum en preparació, permetrà endinsar-nos per la Tinença de Benifassà i el Maestrat, fins la monumental Morella).

Les rutes no estan senyalitzades com a tals, però si que en molts trams seguirem camins i senders senyalitzats de diverses formes. Els principals senyals que podem trobar són:

1. Pintura blanca y roja: marques de GR. Senders excursionistes de Gran Recorregut GR 7 i GR 8.
2. Pintura groga i blanca: marques de PR. Senders excursionistes de Petit Recorregut.
3. Pintura d'un sol color (roig, verd, groc...) Marques que ajuden a seguir molts senders del massís.

Encara que no és imprescindible, aconsellem portar un bon altímetre i brúixola, que ens ajudaran a seguir millor els itineraris, principalment als trams fora pista».

Al final de la guia hi trobareu mapes de tots els itineraris, en color, repartits en 24 pàgines. Magnífic treball, el que han culminat aquests dos esforçats homes, damunt la bicicleta. Felicitats!

Kildo Carreté

Pena-roja. Una vila a la Frontera

Desideri Lombarte i Arrufat
Pròleg de José A. Carrégalo Sancho i Carles Sancho Meix
Associació Cultural Tastavins
Alcanyís, 1999
283 p.

«És bo tornar a trescar los vells camins de la història i aclarir, si fore possible, tantes coses menudes –coses nostres– que estan encara fosques.

A la pregunta:

—Quants n'èrem, qui érem?
podem contestar avui, passats sis-cents anys».

Desideri Lombarte, 1987

No sabem, no sabrem mai, quin hagués estat la forma definitiva d'aquesta obra, potser la més ambiciosa que Lombarte emprengué com a investigador, si hagués pogut dur-la a terme con ell desitjava, fer-li les correccions oportunes, donar-li la estructura que hagués considerat més escaient. Malauradament, la seva mort sobtada l'any 1989 va interrompre la seva tasca i l'obra roman inacabada, aturada al segle XVIII. Foren Carrégalo Sancho i Sancho Meix, els prologuistes, els que, respectant tostemps l'enfocament de Lombarte, el seu esperit, s'encarregaren de que aquestes pàgines poguessin arribar als lectors.

Lombarte, el somniador, per da-

munat de tot literat i poeta, enamorat del seu poble, la seva «pàtria menuda». Un amor que el dugué a endinsar-se en el seu passat, a investigar-lo, a voler-lo conèixer, i a escriure la història d'aquest llogaret del Matarranya fronterer amb el Regne de València, sempre estretament relacionat amb les poblacions de la feréstega comarca dels Ports.

El resultat, un magnífic exemple del que ha de ser la història local, un gènere menystingut d'alguna manera durant molt de temps, qualificat per molts despectivament d'història «de campanari», apte tan sols per a desconeguts erudits de poble o aficionats amb més voluntat que coneixements o mètode. Felicitment però les coses canvien i des de fa uns anys la història local sembla haver estat redescoberta. Congressos, publicacions, l'han duta a ocupar el lloc que li correspon entre les disciplines historio-gràfiques, els grans mestres, els historiadors de prestigi, no es fan enrera a l'hora d'oferir-nos la història de un petit territori. Són aquestes aportacions, l'estudi dels esdeveniments a nivell local, la recollida de dades, la comparació, el que en darrer terme ens permetrà confeir les grans obres de síntesi històrica.

Lombarte no fou un historiador, fou un home que estimà la seva terra. Les pàgines que en aquesta ocasió ens ofereix, la seva obra darrera, li són dedicades. Amb excel·lents resultats. Potser a algú la lectura de les transcripcions documentals, dels llistats dels homes que ocuparen els càrrecs del municipi al llarg del segle pugui fer-se-li una mica feixuga. És un preu que cal pagar. L'aportació però és valuosa. I només podia fer-la en Desideri.

Neus Pallarès Casals

Madina Turtuxa. Introducció a la Tortosa Islàmica

Ramon Miravall i Dolç
Cooperativa Gràfica Dertosenca
Tortosa, 1999
272 p.

Des d'aquell ja llunyà 1969, any en el qual, amb *Tortosa i els tortosins*, obtingué el premi Catalunya, Ramon Miravall, fill i estudiós d'aquestes terres, treballa i ha treballat incansablement per tal d'aconseguir que Tortosa i els seus encontorns deixessin sentir la seva veu, no fossin, com sembla haver succeït sovint, les grans oblidades entre les terres catalanes. Tortosa i les seves rodalies, no ho oblidem. En paraules de l'autor, una unitat regional natural que agafa el que avui són les quatre comarques i el que és la província de Castelló. La Tortosa regional, la Tortosa històrica. Si ens remuntem en el temps, llercavònia, la taifa musulmana, la vegueria, la demarcació del bisbat...

Terres escassament estudiades, almenys no en la mateixa mesura que altres; menys encara pel que fa als segles en que romangueren en poder de l'islam; ja se sap, la història a casa nostra, com arreu, ha estat escrita per o des del punt de vista dels vencedors, en aquest cas aquells regnes cristians del nord, petits, insignificants en el seu inici, que acabaren però amb tota una

civilització, la del vell al-Andalus. Per a molts una excrescència, un cos estrany que calia foragitar, oblidar. Per a d'altres, feliçment (entre els quals, Ramon Miravall), una part irrenunciable de la nostra història i el nostre llegat. La petja d'al-Andalus és encara viva i forta entre nosaltres i ha donat a la Catalunya Nova alguns dels seus trets més diferenciats i característics.

Dues societats diferents, veïnes, frontereres, dos móns no sempre enfrontats però, la marca septentrional de Xarq al-Andalus en contacte amb el món cristià, amb els comtats catalans sorgits de la constitució, per part dels carolingis, de la marca Hispànica, allà pels segles VIII-IX. 1148, Ramon Berenguer IV, acabarien amb aquest estat de coses, si bé no ho farien amb la presència de l'islam a casa nostra; durant segles continuaria practicant-se la mateixa religió, els costums serien els mateixos.

Ramon Miravall es mou en aquesta ocasió en un terreny lliscós, difícil pel que té de desconegut. Com era la taifa tortosina? Com era la ciutat conquerida pel comte de Barcelona i els seus aliats? Calia estudiar-ho, calia fer-la aquesta monografia, en casos així les grans obres de conjunt (em ve al cap la monumental de Bayerri) no són suficients, no ens valen. I calia que ho fes, com ha estat el cas, un historiador de prestigi i un bon coneixedor de la terra.

La història política i la militar, la societat, la cultura, troben el seu lloc en aquestes pàgines. El mateix Miravall ens diu que no es tracta d'una resposta definitiva (existeixen, potser, en història?), sinó tan sols d'una primera temptativa introductòria. Com sigui, malgrat les seves paraules, ens trobem davant d'una obra sòlida i perfectament reeixida, d'unes pàgines que cal llegir. Amb elles ens ha arribat una valuosa aportació no ja a la història de Tortosa i les Terres de l'Ebre, sinó a la d'al-Andalus. I, per consegüent, a la història de la nostra edat mitjana.

De 1958 a 1998. Repàs als coranta

Felip de Ca Fucho
Impremta Bassa
Móra d'Ebre, 1999
148 p.

Temps era temps...

No, no temeu, no és de cap programa de televisió del que us volem parlar en aquest moment. És d'un llibre molt i molt especial. Per escriure'l Felip Fucho, conegut nostre de molt de temps, sempre interessat en la nostra història i les nostres coses, estudiós incansable de vells documents, s'ha transmutat en Felip de Ca Fucho, fill de la pagesia, enamorat del seu poble, fatarellenc de soca-rel; o potser podríem dir que ens ha mostrat la seva vertadera personalitat? Com sigui, el resultat ha estat sorprenent.

Quaranta anys... o, com ens diu en Felip, que en aquesta ocasió emprava un llenguatge diferent, el llenguatge de cada dia, col·loquial, deixant de banda encarcerades regles ortogràfiques, coranta. Uns quants, la maduresa. «Tindre coranta anys vol dir havé calsigat un bon tros de camí».

Un moment doncs especialment escaient per aturar-se, per meditar. Què va ser l'ahir, què ens reserva el demà. Potser, sense adonar-nos-en, tots ho hem fet. I en Felip no és una excepció. Només que en el seu cas pren forma de llibre, i inclou en la commemoració d'aquesta segona

quintada els seus companys, tots els nascuts aquell any 1958, nois i noies, «quintos» i «quintes», per la qual cosa cal felicitar-lo (siguem sincers: veritat que molts de nosaltres, en sentir parlar de «quintos», automàticament pensem només en els xicots?). I ho fa amb tendresa, amb una mena d'humor agredolç que permet que ens adonem de com en passa de ràpid el temps, de com canvien les coses i els costums al nostre entorn. Vegeu-ne unes mostres: «Molts dies mos donaven una llesca de pan-vin-sucre. Ara seria un ascandol nacional, i un cas d'assistenta social, que un crio provés lo vi, mentres que naltros mos hi vam fe grans, i no crec que a ningú li haigues agafat síndrome d'alcoholisme», «Avui en dia, li fums un calbot al crio i ràpid t'amenase al·legant maltractament infantil». O bé: «Actualment una cançó dure una temporada, u encara no. Deseguida esta passada de moda, perque hi ha altres músiques que també's volen fe sentí. Però abans..., abans no passaven de moda ni les de Machín».

Quaranta-dos naixements hi hagueren aquell any a la Fatarella; una xifra que potser ens faci pensar una mica, ja que actualment, i encara que ens pesi, cap dels pobles de la nostra comarca presenta tanta força demogràfica. Felip de Ca Fucho ens en fa la relació completa. En tots, una contalla imaginària que ens reflecteix l'ambient, els antics costums del poble que de mica en mica van desapareixent. Per a cadascun, les notícies d'aquell dia llunyà, la qual cosa vol dir (molts ho sabem) hores i hores d'hemeroteca.

Una obra doncs considerable malgrat la seva aparent intranscendència, la seva presentació en forma de vell quadern escolar (d'altra banda tan simpàtica). Unes pàgines que es llegeixen amb gust. Concebut en principi, pel que sembla, per circular només entre amics, entre els «quintos» i les seves famílies, una segona edició posarà ara el llibre a l'abast del públic. Llegiu-lo, paga la pena.

Gràcies, Felip!

NPC

NPC